

SENZORI

OPŠTE KARAKTERISTIKE

Definicije pojmova

- ❑ SENZOR – menja neko svoje svojstvo pod uticajem neke pojave kako bi obezbedio informaciju o toj pojavi. Najčešće je to neko električno svojstvo.
- ❑ MERNI ELEMENT– detektuje merenu veličinu od interesa, npr. pritisak – membrana
- ❑ TRANSMITER – pretvara izlazni signal senzora u standardizovan signal
- ❑ MERNI PRETVARAČ – pretvara fizičku veličinu u alternativnu formu: električni signal, pneumatski signal, hidraulični signal

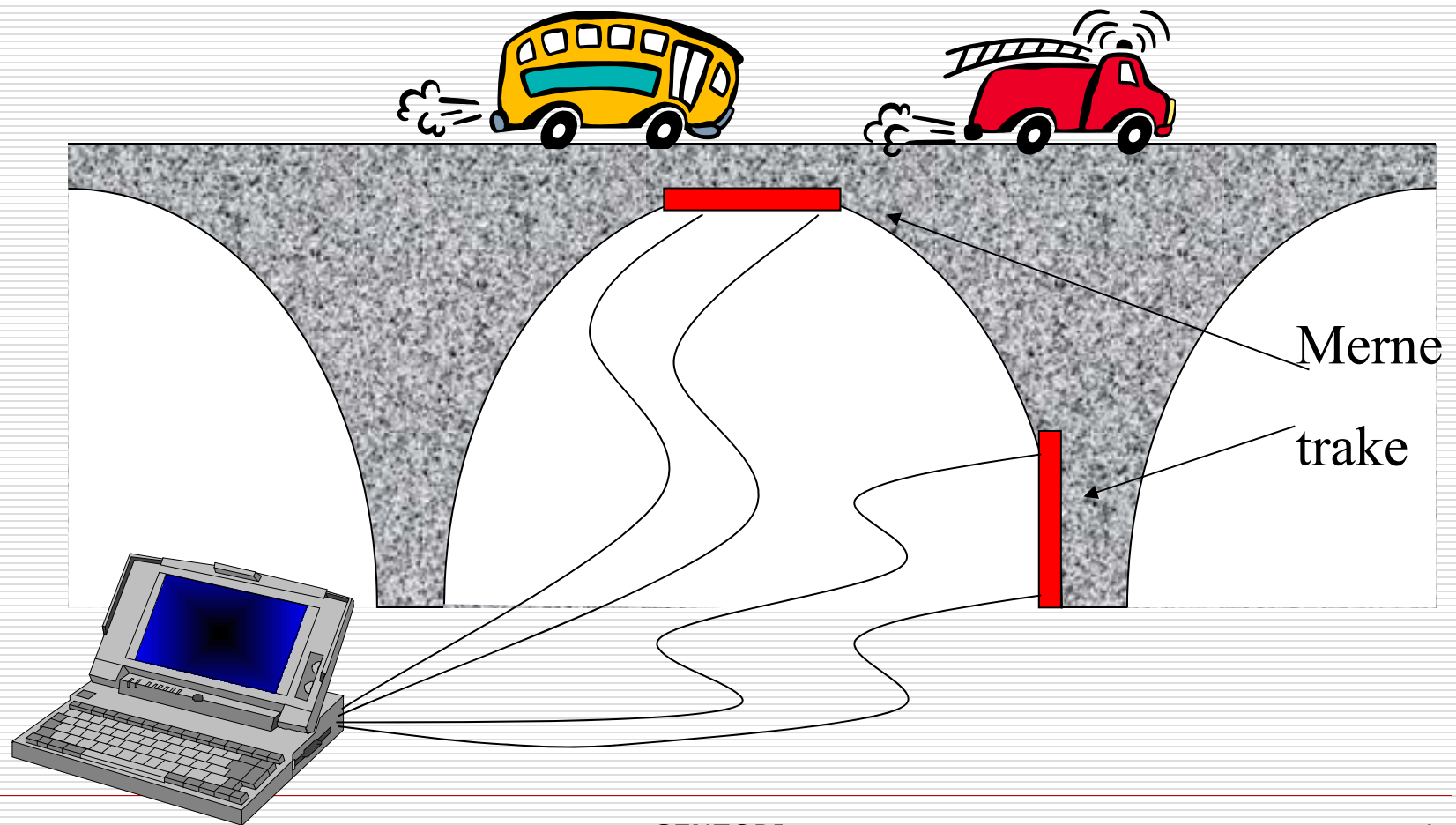
Značaj senzora

- ❑ Prikupljanje podataka o objektu ili procesu u svrhu:
  - Dijagnostika
  - Analiza
  - Projektovanje
  - Upravljanje
- ❑ Primena u svim inženjerskim i mnogim drugim oblastima

Primer u građevinarstvu

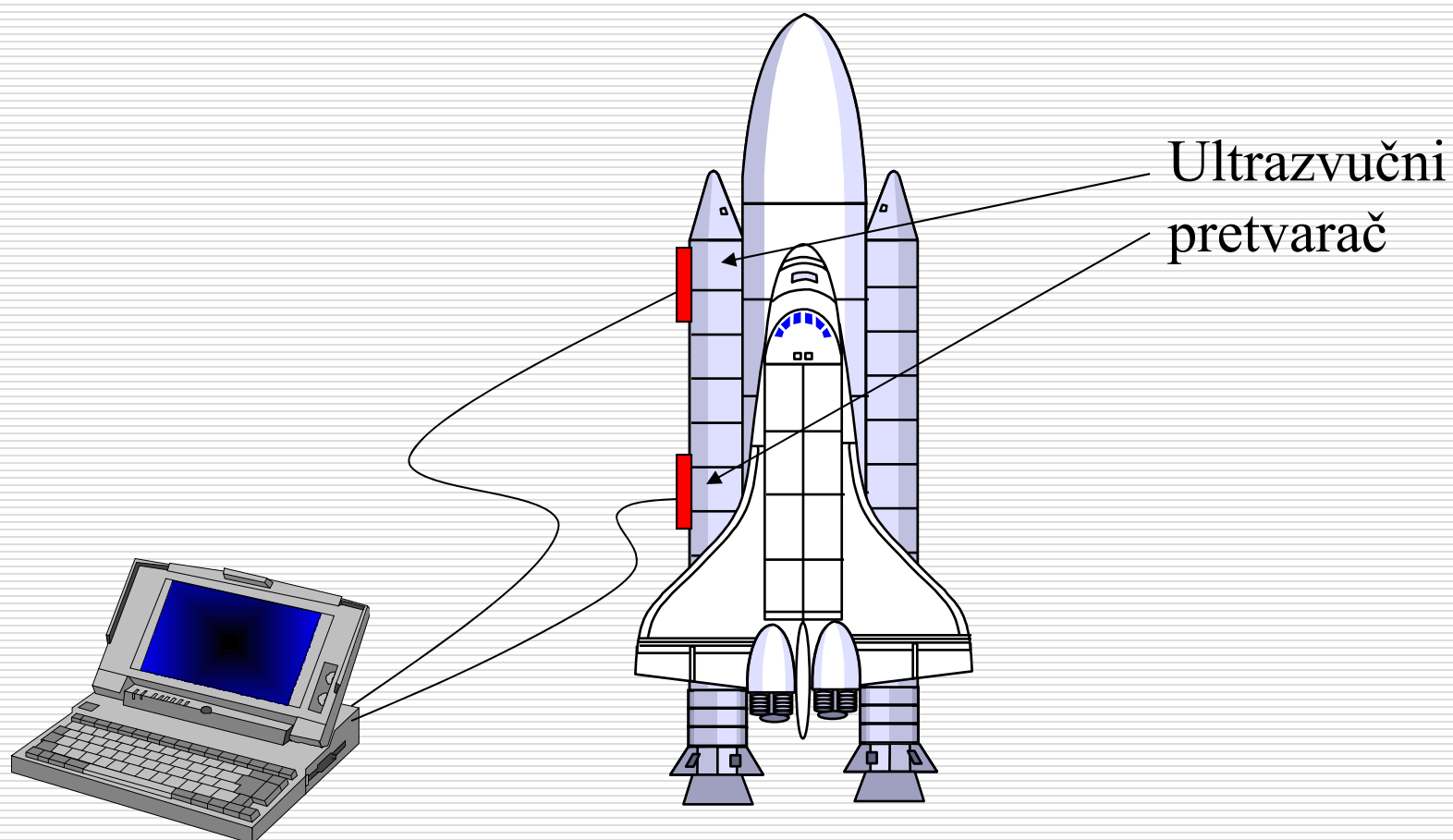

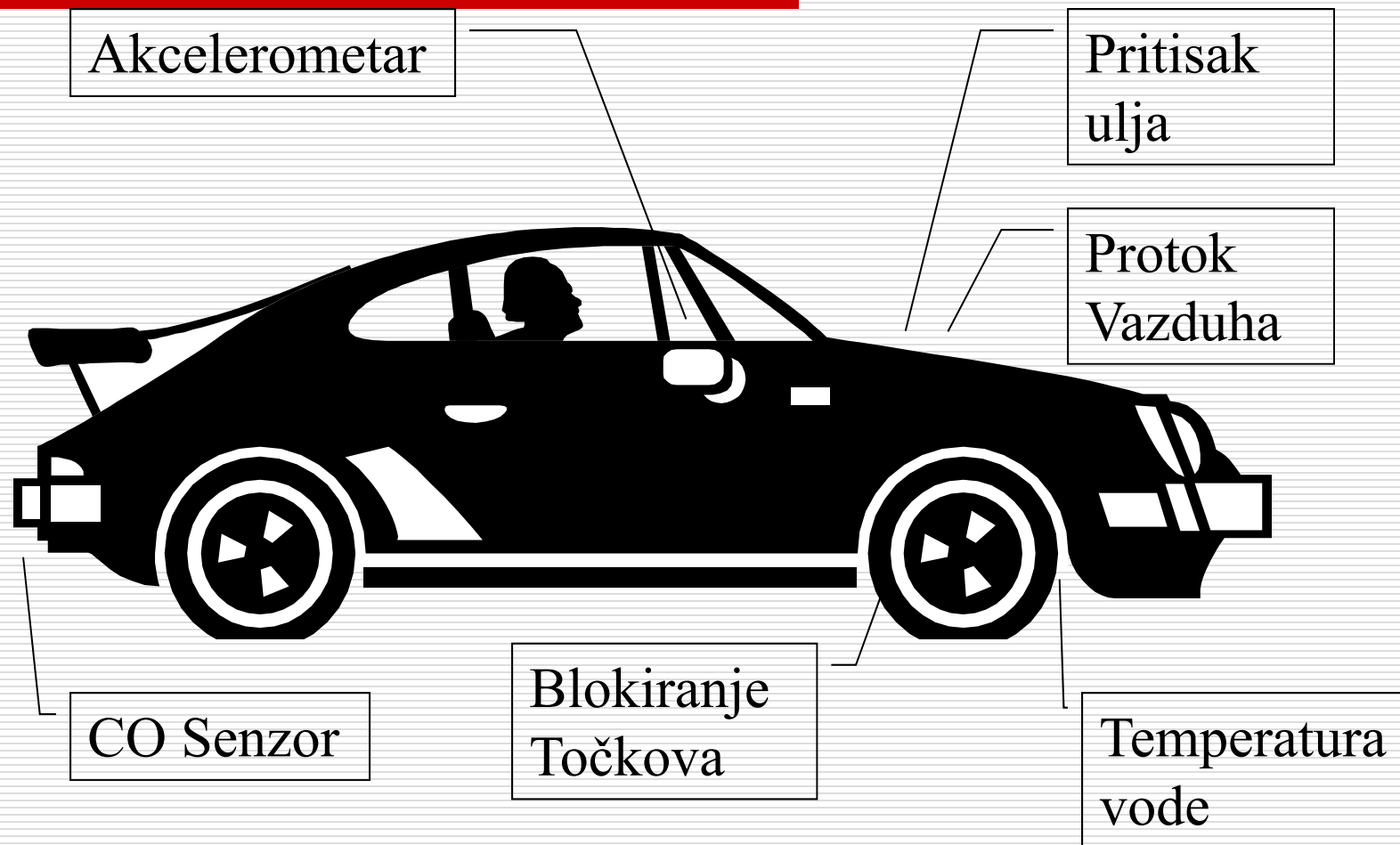
SENZORI

Primer u svemirskim tehnologijama

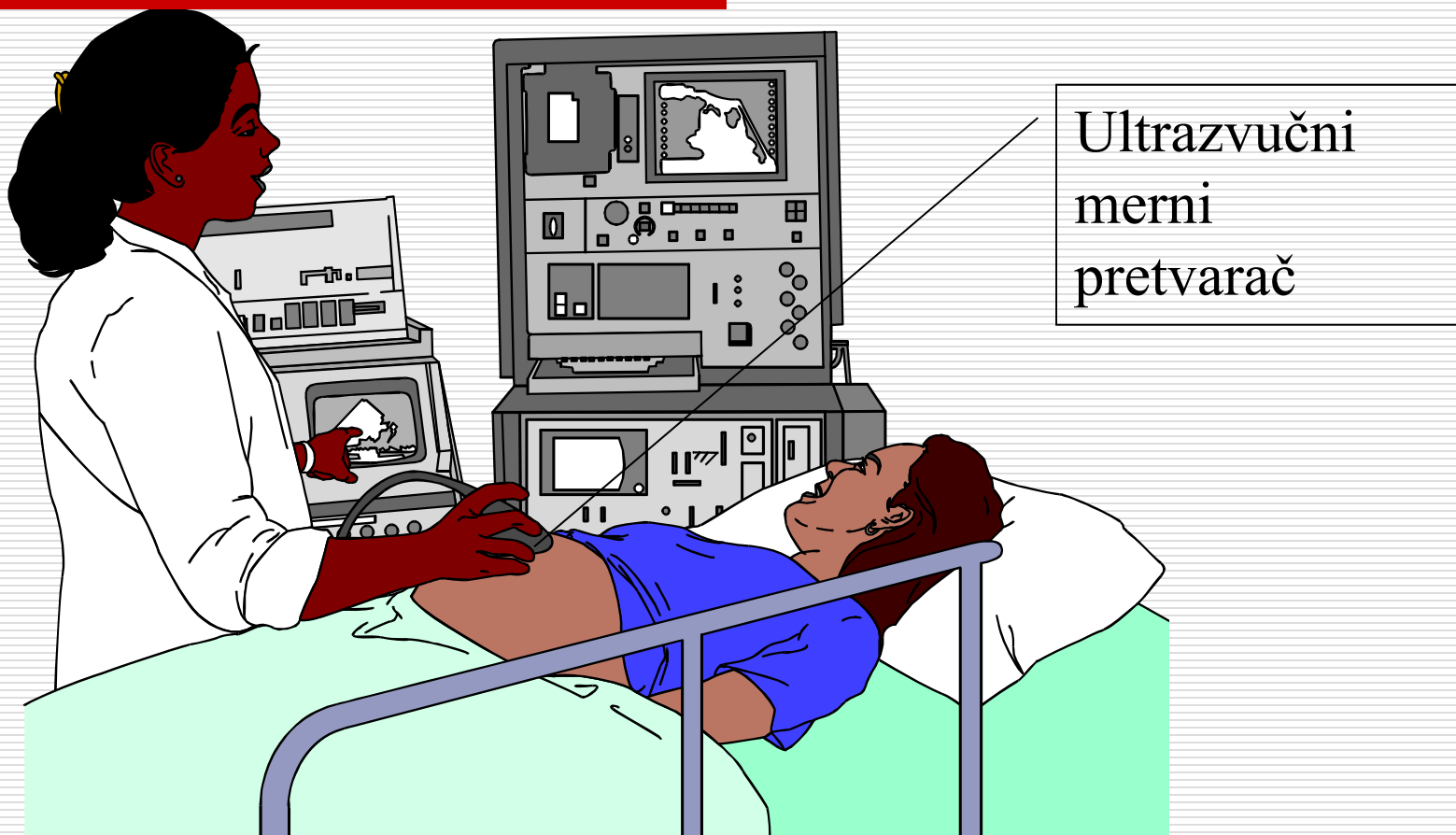

Primeri u automobilu

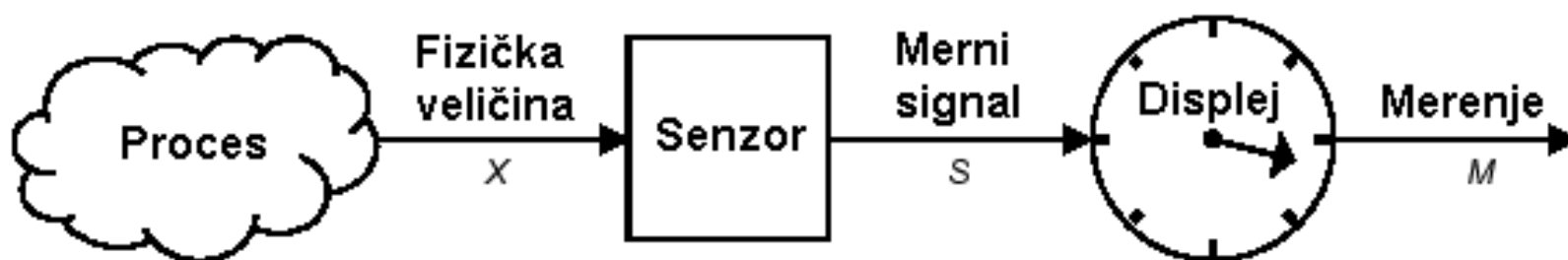
Primer u biomedicini

Jednostavan model instrumentacije

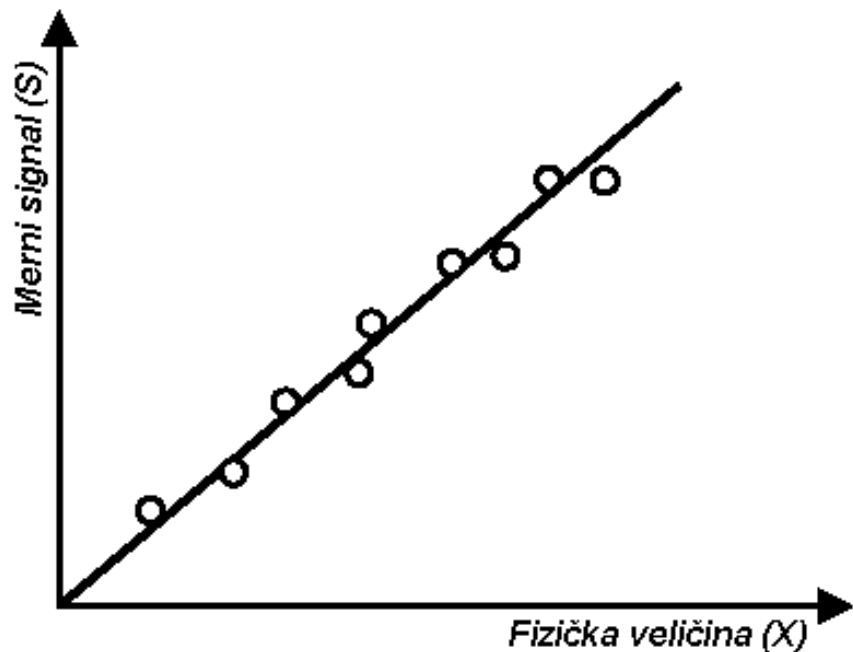
- ☐ Posmatrana veličina X je karakteristika procesa ili objekta
- ☐ Na osnovu X senzor generiše signal S kojim se može manipulirati:
  - Prikazati na pokaznom uređaju
  - Izvršiti obradu
  - Preneti na daljinu...

Kalibracija

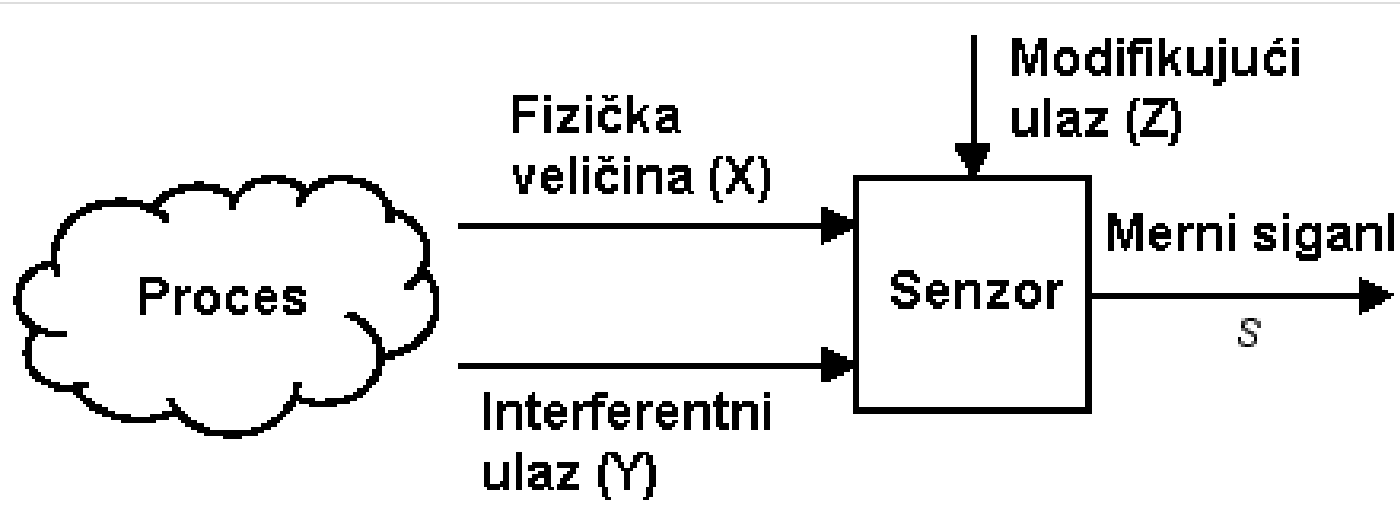
- Kalibracija ili statička karakteristika senzora je relacija između fizičke veličine X i mernog signala S
- Senzor se kalibriše dovođenjem na njegov ulaz elemente skupa poznatih vrednosti fizičke veličine i snimajući i podešavajući odziv

Dodatni ulazi senzora

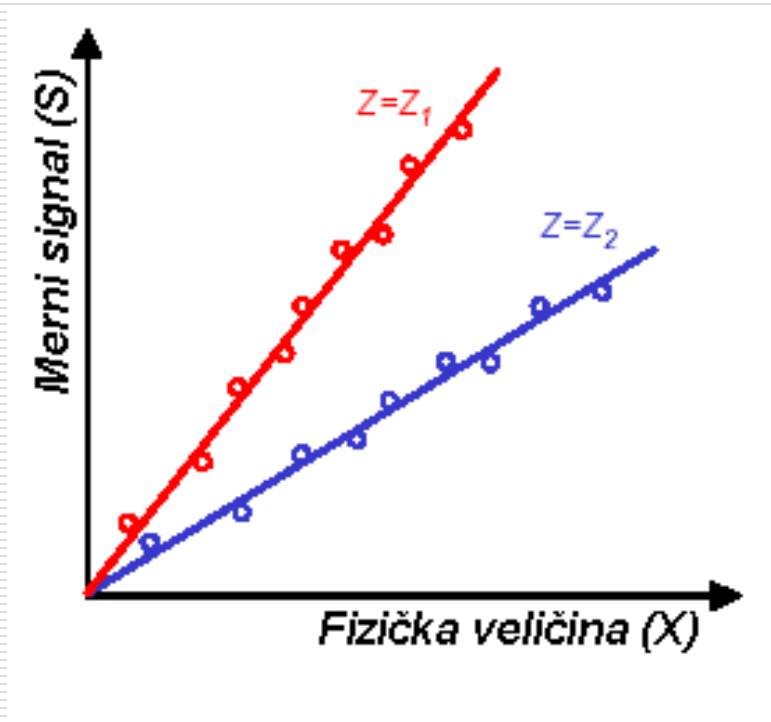

- ❑ Interferentni ulazi – odziv senzora predstavlja linearnu kombinaciju interferentnog ulaza i ulaza za merenu fizičku veličinu
- ❑ $S(aX+bY)=aS(X)+bS(Y)$

Modifikujući ulaz

- ❑ Modifikujući ulaz – ovaj ulaz menja statičku karakteristiku senzora
- ❑ Temperatura je vrlo čest modifikujući ulaz

Parametri statičke karakteristike

- ☐ Tačnost
- ☐ Preciznost
ponovljivost
- ☐ Rezolucija
- ☐ Linearnost
- ☐ Osetljivost
- ☐ Pokretljivost
- ☐ Stabilnost
- ☐ Histerezis

Definisano u osnovama metrologije!

Dinamičke karakteristike senzora

- Odziv senzora na promenljivu pobudu se razlikuje u odnosu na odziv na konstantnu pobudu
- Razlog je postojanje elemenata koji akumuliraju energiju:
  - Inercije: masa, induktivnost...
  - Kapacitivne: elastičnost, električna kapacitivnost, termička kapacitivnost...

Klasifikacija senzora

- Diskretni - izlazni signal može imati samo diskretne predefinisane vrednosti
  - Binarni
  - Digitalni
- Analogni – izlazni signal može imati bilo koju vrednost unutar predefinisanih opsega

Binarni diskretni senzori

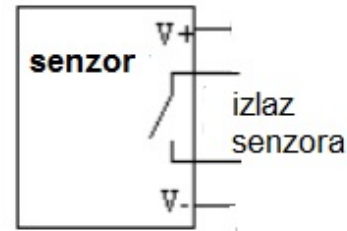
- ☐ Izlaz se može naći u dva stanja
- ☐ Primeri:
  - Granični prekidači
  - Nivostati, presostati
  - Blizinski detektori
- ☐ Izlaz je najčešće u obliku kontakta ili open kolektor tranzistora koji ima stanje:
  - uključeno (on) – zatvoren kontakt
  - isključeno (off) – otvoren kontakt

Binarni diskretni senzori

☐ Podela binarnih senzora prema tipu izlaza:

- Relejni/kontakti – izlaz senzora i napajanje senzora odvojeni

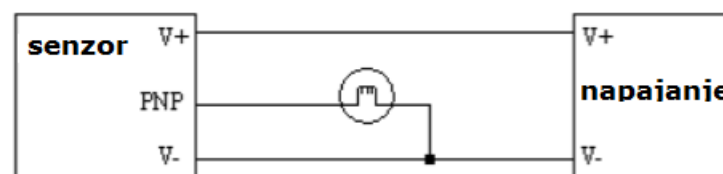
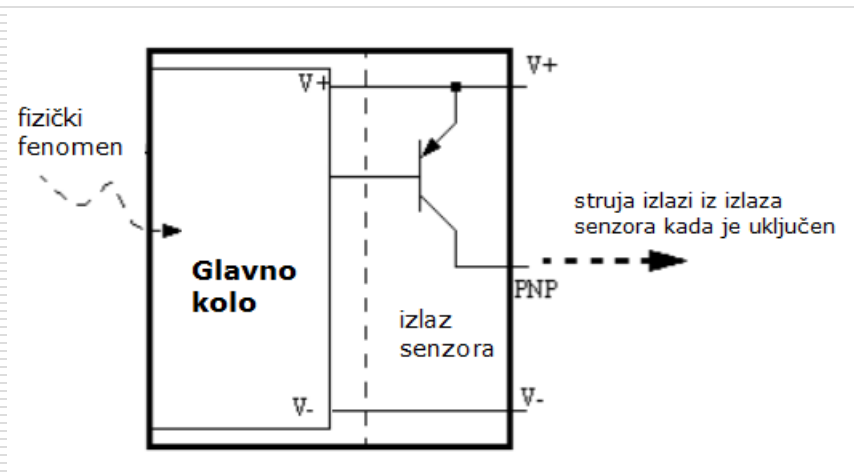

- Tranzistorski – izlaz senzora i napajanje senzora povezani
  - ☐ Trožični PNP - struja izlazi iz izlaza senzora
  - ☐ Trožični NPN - struja ulazi u izlaz senzora
  - ☐ Dvožični

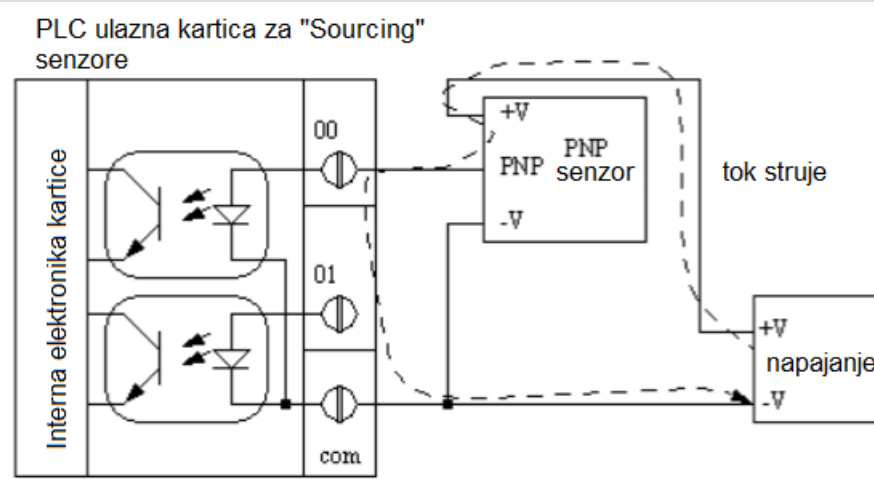
Binarni diskretni senzori

Tranzistorski izlaz – trožični PNP

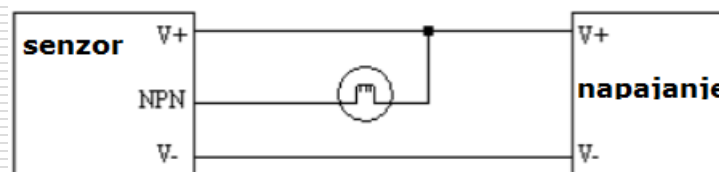
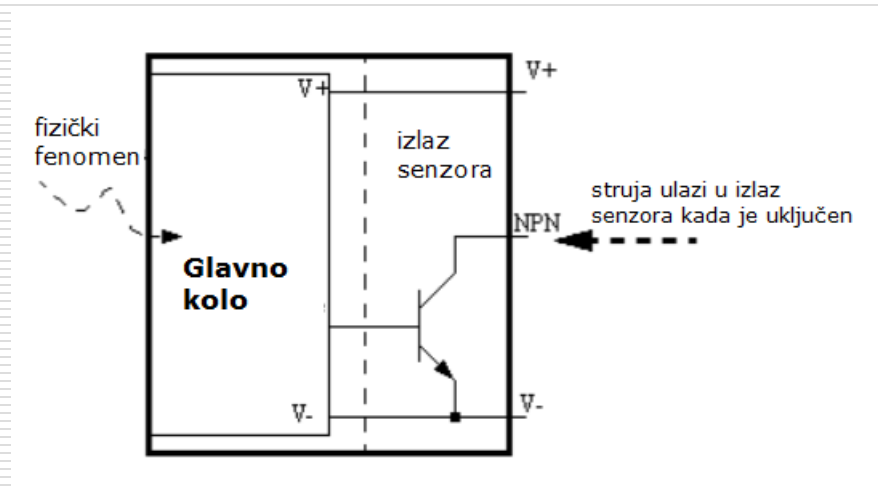
Binarni diskretni senzori

Tranzistorski izlaz – trožični PNP
Povezivanje senzora na PLC

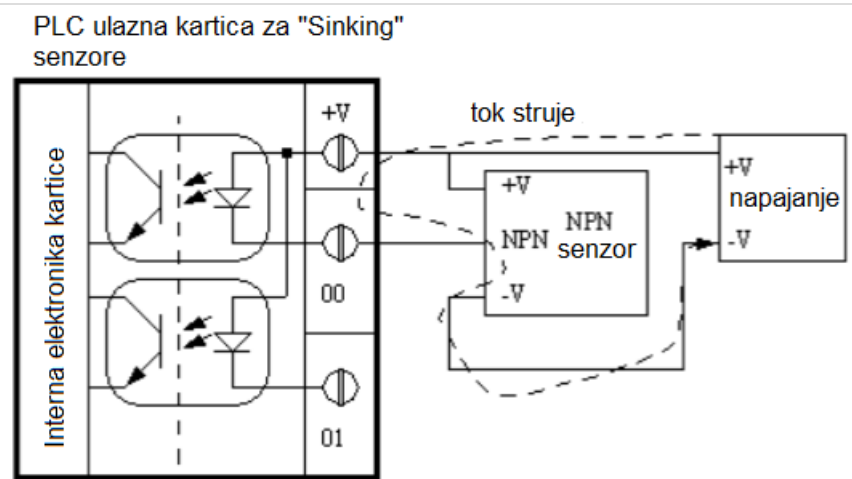
Binarni diskretni senzori

Tranzistorski izlaz – trožični NPN

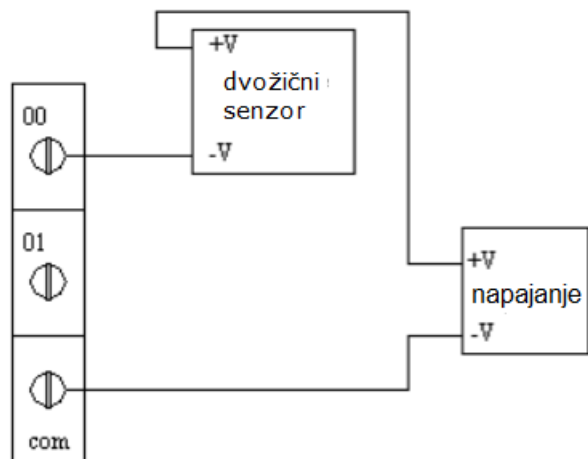
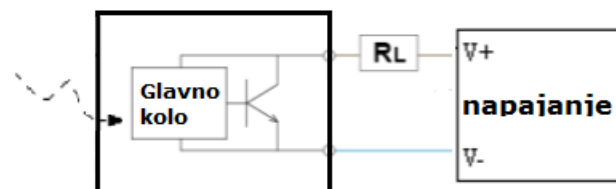
Binarni diskretni senzori

Tranzistorski izlaz – trožični NPN
Povezivanje na PLC

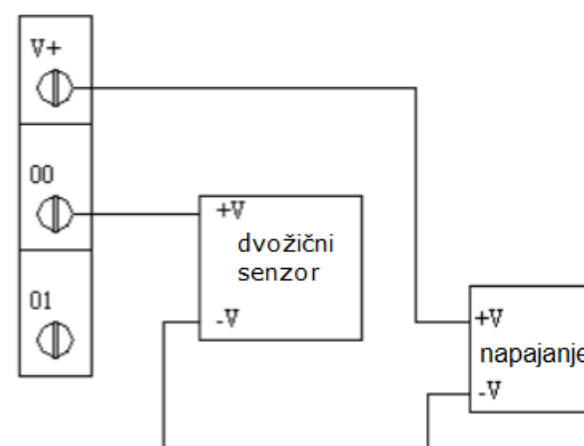

Binarni diskretni senzori

Tranzistorski izlaz – dvožični

PLC ulazna kartica za
"Sourcing" senzore

PLC ulazna kartica za
"Sinking" senzore

Binarni diskretni senzori

- ❑ Podela binarnih senzora, prema stanju izlaza kad senzor nije aktiviran:
  - NO (normal open) normalno otvoren izlaz – kada sensor nije aktiviran izlaz je otvoren. Kada se sensor aktivira, izlaz je zatvoren.
  - NC (normal close) normalno zatvoren izlaz – kada sensor nije aktiviran izlaz je zatvoren. Kada se senzor aktivira, izlaz se otvori.

Digitalni diskretni senzori

- ❑ Izlazni podatak u paralelnom digitalnom formatu ili u obliku povorke impulsa koji se prebrojavaju
- ❑ Primer:
  1. Apsolutni optički enkoder
  2. Inkrementalni optički enkoder

Analogni senzori

- ❑ Odziv im je u obliku kontinualnog analognog signala predefinisano tipa i opsega
- ❑ Prednosti – daju više informacija o procesu nego diskretni senzori
- ❑ Nedostaci – veća kompleksnost u poređenju sa diskretnim senzorima, veća podložnost uticaju šuma

Tipovi standardnih mernih signala

- ❑ Naponski signal-opsezi: $0 \sim 5\text{V}$, $1 \sim 5\text{V}$, $-10 \sim +10\text{V} \dots$
- ❑ Strujni signal-opsezi: $0 \sim 20\text{mA}$ i $4 \sim 20\text{mA}$
- ❑ Pneumatski signal opseg: $0,2 - 1 \text{ bar}$ ($3 \sim 15\text{psi}$)

Standardni konvertori signala

- ☐ I/V konvertor
- ☐ V/I konvertor
- ☐ I/P konvertor
- ☐ P/I konvertor
- ☐ V/P konvertor
- ☐ P/V konvertor